

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу Єнчева Михайла Михайловича
**«Кінетична типографіка як інструмент візуальної комунікації
в медіаконтенті»,**

подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю
022 «Дизайн»

Дисертаційна робота М. М. Єнчева присвячена дослідженню кінетичної типографіки як інструменту візуальної комунікації в медіаконтенті – теми, актуальність якої не викликає сумнівів у сучасному науковому дискурсі. Стрімкий розвиток цифрових медіа, масштабне поширення відеоконтенту на платформах YouTube, TikTok, Instagram Reels, а також інтенсивна трансформація дизайнерських практик у сферах маркетингу, кінематографії, вебдизайну та соціальних мереж зумовлюють нагальну потребу в комплексному науковому осмисленні феномену анімованого тексту як комунікативного засобу. Варто підкреслити, що у вітчизняному мистецтвознавстві кінетична типографіка до цього часу не набула достатньої цілеспрямованої уваги науковців. Переважна більшість наявних праць або обмежується технічними аспектами створення анімаційної графіки, або розглядає типографіку у ширшому контексті, не виокремлюючи її кінетичний різновид як самостійний об'єкт мистецтвознавчого аналізу. У цьому сенсі рецензована дисертація заповнює реальну наукову лаку.

Вибір об'єкта і предмета дослідження є методологічно коректним і чітко окресленим. Об'єкт – кінетична типографіка як мистецтво та техніка анімації тексту у візуальній комунікації традиційних і нових медіа – дає змогу охопити широке коло практик, від кінотитрів до ліричних відео і генеративної анімації у вебдизайні. Предмет – методи, засоби та принципи формування кінетичної типографіки – визначений достатньо конкретно і відповідає загальній меті дослідження. Мета дослідження – з'ясувати принципи формування образної мови, дизайнерські методи та засоби кінетичної типографіки в контексті еволюції медіаконтенту – є науково обґрунтованою і своєчасною. Завдання дослідження логічно пов'язані з метою, охоплюють як теоретичні аспекти (систематизація понятійного апарату, аналіз генези явища), так і практичні (аналіз сучасних практик, типологізація) виміри ефективності впливу.

Наукова новизна дисертаційної роботи є документально підтвердженою. Здобувач вперше здійснив комплексний аналіз кінетичної типографіки як самостійного явища дизайну та візуальної комунікації. До безумовно оригінальних результатів слід віднести:

– пропонуване науково обґрунтоване визначення кінетичної типографіки як синтезу мистецтва та техніки анімації тексту, спрямованого на динамічну репрезентацію ідей або емоцій через інтеграцію коротких текстових елементів з анімацією, фотографією, відео, графікою, музикою та/або закадровим голосом;

– запропоновано типологізацію кінетичної типографіки за кількома критеріями: типом контенту, типом аудіовізуальних форм, типом руху (цей визначник доповнений на основі досліджень Б. Брауні);

– систематизацію основних елементів (площини, літери, час), ключових характеристик (динамічна експресія, рух разом зі звуком, використання тривимірного простору) та методів (поетапна анімація, анімація на основі переходів, 3D-анімація) кінетичної типографіки;

– виявлення особливостей використання кінетичної типографіки в ліричних відео на медіаплатформі YouTube як специфічного формату цифрового контенту.

Публікаційна активність здобувача відповідає вимогам до дисертацій рівня PhD. Основні наукові результати дослідження викладено у 3 статтях у наукових фахових виданнях України та 5 публікаціях апробаційного характеру, включаючи виступи на міжнародних конференціях. Зміст публікацій відповідає тематиці дисертаційної роботи і репрезентує її ключові положення у достатньому обсязі.

Наукові положення і висновки дисертаційної роботи в цілому є обґрунтованими і спираються на ґрунтовну джерельну базу, що охоплює 228 позицій, серед яких праці провідних закордонних і вітчизняних дослідників у галузі типографіки, дизайну, медіатеорії та візуальної комунікації. Методологічна база дослідження є комплексною і включає теоретичний аналіз, типологічний, компаративний, мистецтвознавчий та композиційний методи, а також спеціалізований метод пластичного аналізу руху. Поєднання цих підходів забезпечує достатню повноту аналізу об'єкта дослідження.

Висновки дисертації містять конкретні та верифіковані результати: систематизовані характеристики кінетичної типографіки, розроблену типологію, виявлені закономірності її функціонування у різних видах медіаконтенту. Рекомендації щодо використання результатів у дизайнерській практиці та освітньому процесі є реалістичними і практично значущими.

Загалом дослідницька логіка роботи є послідовною: від теоретичного осмислення феномену через аналіз генези явища до систематизації сучасних практик і формулювання типологічних узагальнень. Кожен із трьох розділів дисертації має чіткий предмет розгляду і завершується узагальнювальними висновками.

Теоретико-методологічна база дисертаційного дослідження є достатньо розробленою. Здобувач спирається на широке коло теоретичних концепцій: теорію дизайну кінетичної типографіки Дж. Беллантоні та М. Вулмана, теорію візуального сприйняття та інтерпретації інформації Д. Еслі, теорію «послідовної» і «динамічної» презентації Б. Брауні. Залучення зарубіжної і вітчизняної наукової традиції – праць В. Ходосова, І. Костенко, Н. Стребіж, Н. Дядюх-Богатько та ін. – свідчить про орієнтацію здобувача у стані наукового розроблення проблеми.

Методологія дослідження відповідає його меті та завданням. Міждисциплінарний підхід, що поєднує мистецтвознавчий, комунікативний, концептуальний та компаративний виміри, дає змогу розглядати кінетичну типографіку не лише як технічну, а й як культурну та естетичну практику. Особливо продуктивним виявляється застосування методу пластичного (формального) аналізу руху, що дозволяє виявити специфіку кінетичних рішень на рівні конкретних формальних ознак.

Понятійний апарат дисертації є достатньо розробленим. Здобувач пропонує власне визначення кінетичної типографіки, уточнює зміст суміжних понять («типографіка», «візуальна комунікація в медіаконтенті», «моушн-дизайн») і вибудовує між ними чітку ієрархію.

Практичне значення дисертаційного дослідження є беззаперечним. Результати роботи можуть бути використані в кількох площинах. У сфері дизайнерської освіти матеріали дисертації можуть слугувати основою для розробки навчально-методичних матеріалів, лекційних курсів і практичних завдань з графічного дизайну, моушн-дизайну, вебдизайну та суміжних дисциплін. Розроблена типологія кінетичної типографіки є готовим педагогічним інструментом, що систематизує різноманіття практик у зручній для засвоєння формат. У сфері дизайнерської практики систематизовані принципи, методи та виражальні засоби кінетичної типографіки можуть орієнтувати практикуючих дизайнерів у виборі оптимальних рішень для конкретних комунікативних завдань. Виявлені особливості функціонування кінетичної типографіки у різних медіаформатах є практично значущими для фахівців у сферах digital-маркетингу, відеовиробництва і UX/UI-дизайну. У сфері наукових досліджень дисертація закладає підґрунтя для подальших мистецтвознавчих, культурологічних та міждисциплінарних досліджень кінетичної типографіки, зокрема у таких перспективних напрямках, як вплив алгоритмічних платформ на естетику анімованого тексту, рецептивний вимір кінетичної типографіки, етнокультурних традицій анімації шрифту тощо.

Дисертаційна робота М. М. Єнчева написана самостійно. Всі публікації автора за темою дослідження є одноосібними. Посилання на джерела оформлено

належним чином; запозичені ідеї, концепції та результати інших авторів супроводжуються відповідними покликаннями. Поршень принципів академічної доброчесності у рецензованій роботі не виявлено.

Високо оцінюючи дисертаційне дослідження загалом, необхідно висловити ряд зауважень і дискусійних міркувань.

1. Поняття «образна мова кінетичної типографіки» фігурує у формулюванні мети дисертації як один із ключових предметів з'ясування, однак у тексті роботи воно не отримує самостійного теоретичного визначення і функціонує переважно як характеристика сукупності виражальних засобів – типу руху, темпоральних характеристик, просторової організації, колористики, шрифтового вибору тощо. Між «образною мовою» як цілісним естетичним феноменом і простою сумою технічних засобів існує якісна відмінність, що полягає у здатності їх сукупності породжувати смислові та емоційні ефекти, які не зводяться до жодного з елементів окремо. Розгортання цього поняття у вигляді чіткої аналітичної категорії зміцнило б зв'язок між заявленою метою та її реалізацією в аналітичних розділах роботи.

2. Дисертація охоплює широке коло практик кінетичної типографіки – від кінотитрів і ліричних відео до інтерактивних вебінтерфейсів і генеративної типографіки в реальному часі. Об'єднання цих явищ у межах єдиного предмета є виправданим спільним функціональним критерієм, однак між ними існує принципова онтологічна відмінність: кінетична типографіка як анімація є результатом завершеного авторського рішення і сприймається лінійно, тоді як інтерактивна типографіка є алгоритмічно-процедурною і залежить від дій користувача у реальному часі. Ця відмінність у тексті дисертації зафіксована лише частково і не отримала теоретичного осмислення, що дещо послаблює концептуальну цілісність роботи.

3. Дисертаційне дослідження витримане переважно у позитивному ключі: акцент зроблено на виражальних можливостях і комунікативних перевагах кінетичної типографіки, тоді як її обмеження і потенційні негативні ефекти системно не розглядаються. Між тим когнітивно-психологічні дослідження таких авторів як Дж. Лі, Дж. Форліці та С. Хадсон (2002) та Х. Дж. Лі та П. Союн (2023), фіксують ряд проблем, пов'язаних із надмірною анімацією тексту: когнітивне перевантаження, зниження читабельності при надто швидкому русі, ефект відволікання при складних траєкторіях тощо. Включення критичного виміру збалансувало б загальну картину дослідження і підвищило б практичну обґрунтованість рекомендацій для дизайнерів.

Утім, висловлені зауваження мають дискусійний характер і не знижують загальної наукової цінності праці.

Дисертаційна робота М. М. Єнчева «Кінетична типографіка як інструмент візуальної комунікації в медіаконтенті» є самостійним, теоретично обґрунтованим і практично значущим науковим дослідженням, що заповнює прогалину у вітчизняній теорії дизайну. Робота логічно структурована, методологія відповідає поставленим завданням. Висловлені зауваження мають дискусійний характер і не знижують загальної наукової цінності праці.

Здійснений аналіз дає підстави констатувати, що дисертаційна робота Єнчева Михайла Михайловича «Кінетична типографіка як інструмент візуальної комунікації в медіаконтенті» відповідає вимогам спеціальності 022 «Дизайн».

В дисертаційній роботі М. М. Єнчева витримано вимоги до оформлення дисертації, затверджені Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (зі змінами, внесеними згідно з Наказом МОН України № 759 від 31.05.2019) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор М. М. Єнчев заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 022 «Дизайн».

Рецензент:

кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри графічного дизайну
Київського національного університету
культури і мистецтв

Тетяна БОЖКО

